

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะในหนังสืออัตชีวประวัติเรื่อง “บุหงาชากรุง”

ณัฐฐณิชา พนมอาภรณ์ชัย¹, วรุณญา อัจฉริยบดี²

¹สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,
e-mail : manow1811@gmail.com

²อาจารย์สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,
e-mail : coolpop1_4@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้หญิงในหนังสืออัตชีวประวัติเรื่อง บุหงาชากรุง ของ วรารุธ อันประกอบด้วยบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัว คือ พื้นที่ภายในครอบครัว และบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ คือ พื้นที่ทางการเมืองและสังคม โดยแบ่งเป็น ๓ ประการ ได้แก่ บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัว บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ และความเชื่อมโยงระหว่างบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัว และพื้นที่สาธารณะ

ผลการศึกษาพบว่าบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะนั้นมีความสัมพันธ์กันและไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งอาจมาจากการเปลี่ยนแปลงทางบริบทของสังคม ส่งผลให้บทบาทของผู้หญิงมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างเหมาะสม เช่น บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ของครัวเรือนอาจมีนัยยะทางการเมืองแฝงอยู่ ซึ่งทำให้บทบาทของผู้หญิงไม่สามารถจำกัดอยู่เพียงในพื้นที่ส่วนตัวอย่างเดิมได้

คำสำคัญ : บทบาทของผู้หญิง พื้นที่ส่วนตัว พื้นที่สาธารณะ หนังสืออัตชีวประวัติ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Female role in private and public area within the autobiography book “Bunga Sakura”

Natthanicha Phanomarpornchai¹, Warunya Ajchariyabodee²

¹Thai Language program under the Humanities and Social Sciences, Suan Sunandha Rajabhat University,
e-mail : manow1811@gmail.com

²Thai Language program under the Humanities and Social Sciences,
e-mail : coolpop1_4@hotmail.com

Abstract

This paper aims to study female roles in a private and public area within autobiography book “Bunga Sakura” by Warawut. Private area meant a family area and public area meant a political and social area. 3 aspects have been studied i.e., female roles in a private area, public area and a relationship between such areas.

It revealed that the roles between a private and public area were related and unable to be separated from each other possibly owing to a change in the social context resulting in the conformable change i.e., female roles in the household area with possible political hidden agendas, signifying that it is impossible to limit such roles into the same area anymore.

Keywords : Female role, private area, public area and autobiography book

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทนำ

ปัจจุบันมีหนังสือจำนวนมากที่เขียนเกี่ยวกับอัตชีวประวัติที่หลากหลาย แต่มีงานเขียนเพียงไม่กี่เล่มที่จะนำเสนออัตชีวประวัติของผู้หญิง ซึ่งในหนังสือเรื่องบุหงาซากระ ได้นำเสนออัตชีวประวัติของผู้หญิงในแง่มุมที่เปิดกว้าง ทำให้เห็นบทบาทของผู้หญิงที่เปลี่ยนไป ก็คือการอธิบายให้เห็นบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัว เช่น ความเป็นแม่และความเป็นภรรยาที่ถ่ายทอดออกมา แล้วส่งผลต่อผู้เป็นสามีและพื้นที่สาธารณะ เช่น การเข้าไปมีบทบาทหรือ มีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งอาจมีส่วนช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ เช่น รัตนา สำหรับ เทวีเป็นผู้หญิงฉลาด ซึ่งความฉลาดของเธอนั้นทำให้เธอเป็นภรรยาของประธานาธิบดีที่ถูกให้ความสำคัญมากกว่าภรรยาคนอื่น

อีกทั้งในด้านการเมือง เธอยังเป็นผู้ที่สนับสนุนและเสนอแนะความเห็นที่ต่างออกไปของสามี หลายครั้งที่เหตุการณ์ทางการเมืองนั้นราบรื่นก็เป็นเพราะเธอ ส่วนบทบาทในพื้นที่ส่วนตัวก็คือ ความเป็นแม่และความเป็นภรรยาที่ถ่ายทอดออกมา โดยอาจมองว่าเป็นหน้าที่ปกติไม่ได้สำคัญ แต่ในหลายๆ งานที่สตรีกระทำนั้น ส่งผลต่อผู้เป็นสามีไม่ว่าจะเป็นการปรนนิบัติ การดูแลบุตร ดูแลบ้านเรือน เป็นต้น

ที่ผ่านมาจะเห็นว่าสังคมนั้นกำหนดบทบาทของผู้หญิงให้ด้อยกว่าผู้ชาย เพราะเห็นว่าผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง มีความอดทนอดกลั้นน้อยกว่าผู้ชาย หัวใจต่อสิ่งแวดล้อมได้ง่ายกว่า ทำให้หลายๆ คนให้คุณค่ากับบทบาทของชายมากกว่าผู้หญิง แต่หนังสือบุหงาซากระ แสดงให้เห็นถึงความสามารถ บทบาทต่างๆ ที่ผู้หญิงสามารถกระทำได้ดีทัดเทียมผู้ชาย

จากการอ่านอัตชีวประวัติของผู้หญิงที่ปรากฏในเรื่อง “บุหงาซากระ” ทำให้ผู้วิจัยสนใจอยากศึกษากลวิธีนำเสนออัตชีวประวัติ โดยเลือกนำเสนอเรื่องของผู้หญิง เพราะในบริบทของการเมืองการปกครองนั้น บทบาทของผู้หญิงจะไม่โดดเด่น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบอีกว่า ผู้หญิงแต่ละท่านที่ผู้แต่งเลือกมานำเสนอนั้นล้วนมีมุมมองเกี่ยวกับชีวิตที่น่าสนใจ กล่าวคือ ผู้หญิงที่ดิ้นรนไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตัวเองตั้งใจไว้ มีความทะเยอทะยาน และกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนเองประสบความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะในหนังสืออัตชีวประวัติเรื่อง บุหงาซากระ
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะในหนังสืออัตชีวประวัติเรื่อง บุหงาซากระ

เนื้อเรื่อง/การทบทวนวรรณกรรม

จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์ (๒๕๔๗) วิชยานิพนธ์เรื่อง “สตรีราชสำนักไทใหญ่ในเรื่องเล่าของนักเขียนสตรีร่วมสมัย : การศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของสตรีในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ ในเรื่องเล่า ๓ เรื่อง ได้แก่ Twilight over Burma : My Life as a Princess (1994) ของ Inge Sargent, The white Umbrella (๑๙๙๙) ของ Patricia Elliott, and My Vanished Word : the True Story of a Shan Princess (๒๐๐๐) ของ Nelt Adam รวมทั้งศึกษาองค์ประกอบของวรรณกรรมและบริบททางสังคม วัฒนธรรมและการเมืองไทใหญ่ในเรื่องเล่าด้วย ผลการศึกษาสรุปว่า งานเขียนทั้ง ๓ ชิ้นแสดงให้เห็นถึงบทบาทของสตรีราชสำนักไทใหญ่ในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทบาทของสตรีในราชสำนักใหญ่ในพื้นที่ส่วนตัว คือบทบาทภรรยาและการเป็นแม่ โดยสตรีสามารถขึ้นมาเป็นผู้ปกครองครัวได้และมีอำนาจในการตัดสินใจมากขึ้น บทบาทของสตรีราชสำนักใหญ่พื้นที่สาธารณะ คือบทบาททางสังคมและการเมือง สตรีราชสำนักใหญ่ได้ก้าวขึ้นเป็นผู้นำ เรียกร้องเอกราชและความเป็นธรรมให้ไทใหญ่ และมีบทบาททางการเมืองและสังคม บทบาทที่เกิดขึ้นผูกติดกับบริบททางสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ศึกษาหนังสืออัตชีวประวัติเรื่อง บุหงาชากรุง เพื่อทำความเข้าใจในเบื้องต้นกับเนื้อหาและทำความเข้าใจกับตัวละครเพื่อให้เข้าใจแก่นของเรื่อง

๒. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น

บทบาทสตรีในเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต : ความเชื่อมโยงของพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว แสดงให้เห็นว่าพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัวของสตรีนั้นมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันซึ่งไม่สามารถแยกบทบาทของพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะได้อย่างชัดเจน

สตรีราชสำนักใหญ่ในเรื่องเล่าของนักเขียนร่วมสมัย : การศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว แสดงให้เห็นว่าบทบาทของผู้หญิงนั้นไม่สามารถจำกัดขอบเขตรูปแบบได้อย่างตายตัว ก็คือบทบาทของผู้หญิงนั้นสามารถปรับเปลี่ยนไปตามของบริบทของสังคมนั้นๆ งานในพื้นที่ส่วนตัวอาจมีอิทธิพลต่อพื้นที่สาธารณะได้เช่นกัน

๓. วิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลพอสังเขปแล้ว ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

๓.๑ วิเคราะห์ลักษณะบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ โดยอ้างอิงจากทฤษฎีสตรีนิยม ทฤษฎีสตรีนิยมเป็นการวิเคราะห์และวิพากษ์เพื่อปลดปล่อยผู้หญิงจากการกดขี่หรือเอารัดเอาเปรียบ ซึ่งสตรีนิยมจะมองความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านวัตถุ สังคม สติปัญญาและจิตวิญญาณของมนุษย์ และเพื่อรื้อถอนของระบบสังคมที่ชายเป็นใหญ่ การครอบงำระบบการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกฎหมายโดยผู้ชาย

๓.๒ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทบาทของผู้หญิงทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ

๔. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ในการศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ ผู้วิจัยจะแบ่งประเด็นในการศึกษาเป็น ๓ ประเด็น ดังนี้ ๑. บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัว ๒. บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ ๓. ความเชื่อมโยงระหว่างบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ

๑. บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัว

พื้นที่ส่วนตัว คือ พื้นที่ภายในครัวเรือน (จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์, ๒๕๕๐ : ๙๕) ที่ถูกลดความสำคัญให้มีบทบาทน้อยกว่าพื้นที่สาธารณะ แต่แท้จริงแล้วบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวนั้นมักมีนัยที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่สาธารณะอย่างแยกย่อย

ผู้วิจัยศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัว โดยจะแบ่งประเด็นการศึกษาเป็น ๓ ประเด็น ก็คือบทบาทของผู้หญิงในสถานภาพความเป็นลูก บทบาทของผู้หญิงในสถานภาพความเป็นภรรยา และบทบาทของผู้หญิงในสถานภาพความเป็นแม่ ซึ่งจะวิเคราะห์ได้ ดังนี้

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

๑.๑ บทบาทของผู้หญิงในสถานภาพความเป็นลูก

ผู้วิจัยจะศึกษาบทบาทของผู้หญิงในสถานภาพความเป็นลูกที่ปรากฏในเรื่อง บุหงาชากูระ โดยจะแบ่งเป็น ๒ ประเด็น ได้แก่ ลูกสาวกับความรักความกตัญญูและการเชื่อฟังคำสั่งสอน ลูกสาวกับการรับภาระครอบครัว การศึกษามุมมองและบทบาทความเป็นลูกนั้น จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กับบริบทของสังคมนั้นๆ เพื่อให้เห็นว่าบทบาทความเป็นลูกที่เป็นไปตามความคาดหวังและไม่เป็นไปตามความคาดหวัง

๑.๑.๑ ลูกกับความรัก ความกตัญญู และการเชื่อฟังคำสั่งสอน

ความเป็นลูกนั้นจะถูกตีกรอบจากสังคมส่งผลให้บทบาทของลูกถูกกำหนดให้เป็นไปตามความคาดหวัง ซึ่งผู้เป็นลูกจะถูกปลูกฝังและได้รับการอบรมสั่งสอน ให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ดี เพื่อเป็นศรีแก่ครอบครัว

จากตัวบทนาโอโกะ เนโมโตะ (รัตนา สำหรับ เทวี) ผู้เป็นลูกสาวทำหน้าที่เป็นเสาหลักของครอบครัว ทำงานหาเงินมาจุนเจือผู้เป็นแม่และน้อง หลังจากผู้เป็นพ่อเสียชีวิต จนแม่ของนาโอโกะ เนโมโตะ บอกให้เธอหยุดการทำงานหนักและอายุมากพอที่จะออกเรือน(แต่งงาน)ได้แล้ว และแม่ของเธอยังสอนให้เธอหาสามีรวย ๆ ที่สามารถเลี้ยงเธอและครอบครัวได้

นาโอโกะ เนโมโตะ แสดงให้เห็นถึงบทบาทความเป็นลูกที่ต้องเชื่อฟังคำสั่งสอน ดังที่เธอได้ให้สัมภาษณ์ไว้ในหนังสือว่า “ฉันต้องการทำให้แม่พอใจ ด้วยการทำตามแม่แนะนำ เพราะฉันสามารถแต่งงานกับผู้ชายร่ำรวยได้โดยไม่ยากนัก” (วราวุธ, ม.ป.ป. : ๓๗)

ในบทบาทของความเป็นลูก ในหัวข้อของความรักความกตัญญูและการเชื่อฟังคำสั่งสอนนั้น สิ่งที่ผู้เป็นลูกพึงกระทำนั้นคือการรักและกตัญญูต่อท่าน อย่างไรก็ตาม ความคิดเห็นและการตัดสินใจในบางเรื่อง เป็นเรื่องที่ไม่สามารถบังคับได้ ทำให้ นาโอโกะ เนโมโตะเลือกที่จะไปอยู่กับชูการโนที่ประเทศอินโดนีเซีย แต่ไม่ใช่เธอเป็นคนออกตัญญูแต่อย่างใด เธอยังคงคิดถึงเสียใจเกี่ยวกับการจากไปของผู้เป็นแม่และน้องชาย จนสุภาพจิตย่ำแย่ในขณะหนึ่ง ดังข้อความที่ว่า

“รัตนา สำหรับ เทวี เริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยสภาพจมอยู่ในทุกข์ บัดนี้เธอเหลือตัวคนเดียวในโลก พ่อเสียชีวิตไปก่อน แม่กับน้องชายมาตายตาม ต่อมาในภายหลัง เธอมีความรู้สึกว่าการแต่งงานของเธอทำให้ต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและสำคัญยิ่งสำหรับเธอ ความสุขสมหวังต้องแลกมาด้วยความทุกข์โดยแท้” (วราวุธ, ม.ป.ป. : ๗๓)

๑.๑.๒ ลูกสาวกับการรับภาระครอบครัว

บทบาทของลูกสาวกับการรับภาระครอบครัว นั้นเกิดขึ้นหลังจากที่ พ่อของนาโอโกะ เนโมโตะ เสียชีวิต ทำให้เธอต้องกลายมาเป็นเสาหลักของครอบครัว เพื่อดูแลแม่ผู้พิการและน้องชาย ตั้งแต่เธออยู่มัธยมปลาย ชีวิตของเธอตกอยู่ในสภาวะที่เรียกว่า ปากกัดตีนถีบก็ว่าได้ ซึ่งทำให้เธอต้องทำงานเป็นพนักงานขาย ประกันชีวิตควบคู่ไปกับการเรียนหนังสือ เพื่อพยายามผลักดันตัวเองและสามารถดูแลครอบครัวของเธอได้ แต่เงินเดือนจากการทำงานเป็นพนักงานขายประกันชีวิตและงานพิเศษต่างๆ ที่เธอทำไม่พอสำหรับค่าเรียน ทำให้เธอตัดสินใจมาทำงานที่ โคปาคาบานา คลับ ซึ่งได้ค่าตอบแทนเท่ากับเงินเดือนทั้งเดือนของเธอที่ได้รับจากบริษัทประกันชีวิตดังที่กล่าวมาว่า “ฉันคิดว่าเป็นหน้าที่ของฉัน ที่จะต้องดูแลแม่และน้องให้มีชีวิตรอดต่อไป” (วราวุธ, ม.ป.ป. : ๒๒)

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นว่า บทบาทของผู้หญิงนั้นไม่ได้จำเพาะเจาะจงให้อยู่เพียงในพื้นที่ของครัวเรือน แต่ในสภาวะวิกฤตผู้หญิงก็มีความสามารถที่จะขึ้นมาเป็นผู้นำและดูแลคนอื่นได้ไม่ต่างจากผู้ชาย ทำให้เห็นว่าบทบาทในพื้นที่ส่วนตัวนั้นมีความสัมพันธ์กับพื้นที่สาธารณะ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

๑.๒ บทบาทของผู้หญิงกับสถานภาพความเป็นภรรยา

บทบาทของผู้หญิงในฐานะเมีย(ภรรยา) คือ เป็นแม่ศรีเรือน ต้องทำหน้าที่ผูกพันอยู่กับพื้นที่ส่วนตัว (private spere) หรือพื้นที่ครัวเรือน การดูแลบริหารจัดการภายในครอบครัว เช่น ดูแลบ้านให้สะอาด ดูแลความเป็นอยู่ของคนในบ้านให้อยู่ดีกินดี มีความสงบสุข (กนกวรรณ ระลึก, ๒๕๔๘. : ๓๖)

ตามคติความเชื่อของสังคมนั้นจะมองว่าภรรยา จะเป็นผู้ที่มีบทบาทรองลงมาจากผู้ชาย ซึ่งหมายความว่า ผู้หญิงมักถูกเป็นผู้ตาม และให้เกียรติผู้เป็นสามี เมื่อกล่าวถึงบทบาทของผู้หญิงในสถานภาพความเป็นภรณานั้น ผู้วิจัยจะขอศึกษาในลักษณะที่ผู้หญิงที่กล่าวถึงนั้น อยู่ในสถานะของชนชั้นสูง กล่าวก็คือ ภรรยาของประธานาธิบดีของอินโดนีเซีย ซึ่งจะมีความแตกต่างจากภรรยาในชนชั้นบุคคลสามัญก็คือ ไม่ต้องทำงานหารายได้ให้ครอบครัวหรือดูแลทำความสะอาดบ้าน เป็นต้น ดังนั้นหน้าที่ของผู้เป็นภรรยาของประธานาธิบดี คือ การสืบทอดทายาท ดูแลลูกและผู้เป็นสามี และรวมไปถึงการเข้าสมาคมหรือการรับแขกบ้านแขกเมือง เป็นต้น เพื่อความชัดเจนผู้วิจัยจะวิเคราะห์ให้เห็นเป็นหัวข้อ ดังนี้

๑.๒.๑ ภรรยาภักดิ์ที่มีต่อสามี

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงผู้หญิงที่ปรากฏบทบาทการมีสถานภาพการเป็นภรรยาได้แก่ ฮาร์ตินี ภรรยาอย่างเป็นทางการของประธานาธิบดีซูการ์โนหมายเลขสอง และรัตนา สำหรับ เทวี ภรรยาอย่างเป็นทางการหมายเลขสาม

“ฮาร์ตินีเป็นผู้หญิงตามแบบผู้หญิงชาวเต็มตัว อ่อนโยน ทำกับข้าวเก่ง อดทนและอารมณ์เย็น ไม่เคยแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกใดๆ ให้คนนอกเห็น ในมุมมองของ ประธานาธิบดีซูการ์โน ที่มีต่อฮาร์ตินีนี่ เขามองเธอว่าเป็นภรรยาในอุดมคติ เป็นผู้หญิงเฉลียวฉลาด ผู้สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเขาผู้เรียนจบด้านวิศวกรรมโยธา อีกทั้งเธอก็มีความรู้เรื่องการเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศอย่างลึกซึ้ง”

ข้อความข้างต้นที่กล่าวมานั้นเป็นไปตามลักษณะของการเป็นภรรยาที่ดี คือ เป็นผู้ตามที่ดี เป็นเมียที่ไม่มีปากไม่มีเสียง เมียที่ดีต้องซื่อสัตย์กับสามี เป็นสมบัติของสามี (กนกวรรณ ระลึก, ๒๕๔๘ : ๓๖)

สำหรับ นาโอโกะ เนโมโตะหรือรัตนา สำหรับ เทวี ภรรยาอย่างเป็นทางการหมายเลขสาม ประธานาธิบดีซูการ์โน เมื่อเป็นภรรยาของประธานาธิบดีของอินโดนีเซียทำให้ นาโอโกะ เนโมโตะ ถูกจับตามองเป็นพิเศษ และเป็นความคาดหวังของสังคม แต่พบว่า นาโอโกะ เนโมโตะ ไม่ถูกการยอมรับจากสังคม ด้วยเหตุผลที่เธอเป็นคนสัญชาติญี่ปุ่น ที่เคยเป็นประเทศหนึ่งที่โจมตีอินโดนีเซียในคราวสงคราม และด้วยภูมิหลังของเธอที่เคยเป็นสาวบาร์มาก่อน ทำให้เธอไม่ถูกการยอมรับและเหยียดเธอด้วยการเรียกเธอว่า เกอิชา ดังที่กล่าวมาว่า

จุดอ่อนของรัตนา สำหรับ เทวี ที่ทำให้ประชาชนต้องซ่อนความรู้สึกไม่พอใจเอาไว้ลึกๆ คือ เธอมีชาติกำเนิดเป็นชาวญี่ปุ่น เหตุการณ์ที่กองทัพญี่ปุ่นยกพลบุกยึดอินโดนีเซีย ในปี ค.ศ.๑๙๔๒ และชนทรัพย์ากรของอินโดนีเซียกลับแผ่นดินเกิด ยังไม่เคยลืมเลือนไปจากความทรงจำของคนอินโดนีเซีย

แต่วันดีคืนดี บังการ์โนของพวกเขา กลับนำผู้หญิงญี่ปุ่นมาเชิดชวยกย่องให้เป็นภรรยาอย่างเป็นทางการหมายเลขสาม จึงยากที่ประชาชนจะเปิดใจรับเธอได้ (วราวุธ, ม.ป.ป. : ๘๙)

การที่เธอไม่ได้รับการยอมรับนั้นไม่ได้หมายถึงการที่เธอไม่ได้เป็นภรรยาที่ดี แต่เธอมีการปรับเปลี่ยนและผสมผสานบทบาทของตนให้เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ ด้วยการเปลี่ยนสัญชาติเป็นคนอินโดนีเซีย ปรับเปลี่ยนการแต่งกายด้วยการแต่งกายแบบฉบับของสาวชวา และบทบาทการเป็นภรรยาในเรื่อง บุหงา

ชากรุระ ไม่ได้ปรากฏออกมาในลักษณะกตขีหรือยอมเพียงเท่านั้น จึงจะวิเคราะห์ให้เห็นเป็นประเด็นๆ ดังต่อไปนี้

๑.๒.๑.๑ ภรรยากับหน้าที่การสืบทอดทายาท

บทบาทที่สำคัญและเป็นสิ่งที่ผู้เป็นภรรยาที่คือการทำหน้าที่สืบทอดทายาท ด้วยเหตุผลที่ผู้ชายทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ชนชั้นใด ต้องการผู้สืบทอดทั้งสิ้น และโดยนัยอีกอย่าง คือเพื่อให้ดูแลยามแก่เฒ่า สืบทอดกิจการ เป็นต้น

“เมฆาวาตี ลูกสาวของชูการ์โน เจริญตามรอยบิดาด้วยการเข้าสู่การเมือง และได้เป็นประธานาธิบดีคนแรกของอินโดนีเซีย” (วรารุช, ม.ป.ป. : ๕๕)

จากตัวอย่างข้างต้น นั้นแสดงให้เห็นว่า ผู้ชายมักต้องการทายาทเพื่อสืบทอดของตนและยังต้องการทายาทเพื่อสืบทอดกิจการ หรือเจตนารมณ์ของตนด้วย ซึ่งอยากที่ทราบกันว่าผู้ที่เป็นภรรยาจะต้องดูแลครอบครัวทั้งร่างกายและจิตใจ ผู้เป็นภรรยาจะต้องปรนนิบัติสามีให้มีความสุขและตอบสนองความปรารถนาของผู้เป็นสามี ในทุกๆด้าน และการมีทายาทสืบทอดสกุล นั้นถือเป็นความปรารถนาของผู้เป็นสามีและอีกนัยหนึ่งการมีทายาทสืบทอดสกุลนั้นเป็นการวางรากฐานในระยะยาว เช่น เป็นที่พึ่งพิงยามแก่เฒ่า มีการสานต่อกิจการต่างๆ เป็นต้น ทำให้บทบาทของภรรยาในหน้าที่ของการสืบทอดสกุลนั้นมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ส่วนตัว

๑.๒.๑.๒ ภรรยากับงานครัวและการเข้าสังคม

บทบาทอย่างหนึ่งของภรรยาที่คือ งานครัวและการเข้าสังคม ซึ่งในอดีตงานครัวถือเป็นงานที่ผู้เป็นหญิงที่ต้องรู้อยู่แล้ว โดยได้รับการสั่งสอนมาจากมารดา สำหรับการเข้าสังคมหรือการพบปะ ถือเป็นบทบาทที่สำคัญในระดับหนึ่งเนื่องจากมีนัยยะทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งการเข้าสังคมหรือการพบปะ ถือเป็นบทบาทในพื้นที่ส่วนตัว ก็คือการ การเป็นภรรยาที่ให้การต้อนรับแขกของสามี หรือมีคนมาเยี่ยมบ้านของตนเอง ผู้ที่เป็นภรรยาถือเป็นเจ้าบ้าน มีหน้าที่หลักในครัวเรือน ฉะนั้นการต้อนรับหรือการพบปะแขกของผู้เป็นสามีถือเป็นสิ่งที่ภรรยาพึงกระทำ

งานครัวและการเข้าสังคมนั้น อาจหมายถึงการรับแขกบ้านแขกเมือง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งในตอนหนึ่งกล่าวว่า ชูการ์โนได้พาสมาเด็จพระสีหนุ และเจ้าหญิงโมนิค เทียวชมเกาะบาลี และได้ให้ฮาร์ดีน ภรรยาอย่างเป็นทางการคนที่สองซึ่งรู้จักกับทั้งสองเป็นอย่างดี เดินทางไปด้วย

จะเห็นได้ว่า งานครัวและงานเข้าสังคมนั้นค่อนข้างมีความสำคัญต่อผู้เป็นภรรยา ด้วยในการรับแขกบ้านแขกเมือง จะต้องพบปะพูดคุย และสร้างความสุข ความสนิทสนมซึ่งกันและกัน ซึ่งรัตนา สำหรับ เป็นคนพูดเก่ง ช่างเจรจา นับเป็นคุณสมบัติที่ดีในการเข้าสังคม และการพบปะสังสรรค์นั้นผู้เป็นภรรยาถือเป็นหน้าเป็นตาให้กับผู้เป็นสามีอีกด้วย

๑.๒.๒ ภรรยากับการเป็นผู้นำครอบครัว

บทบาทความเป็นผู้นำเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมือง คือ ในช่วงที่ประธานาธิบดีชูการ์โน เริ่มเสื่อมอำนาจลง มีการช่วงชิงตำแหน่งทางการเมือง และขณะนั้นรัตนา สำหรับ เทวี กำลังตั้งครุภักทำให้ชูการ์โนขอให้เธอบินไปอยู่ญี่ปุ่นเพื่อความปลอดภัยของตัวเธอและลูก จนคลอดลูก รัตนา สำหรับ เทวีกียังไม่สามารถกลับประเทศอินโดนีเซียได้ เนื่องจากผู้มีอิทธิพลได้ขู่เธอว่า หากดื้อดึงกลับไป จะไม่รับรองความปลอดภัยของเธอและลูก ทำให้รัตนา สำหรับ เทวี ใช้ชีวิตอยู่ที่ญี่ปุ่น โดยปราศจากสามีเพราะ ประธานาธิบดีชูการ์โน ถูกคำสั่งให้ตัดขาดและห้ามไม่ให้ติดต่อกับบุคคลในครอบครัว ส่งผลให้เธอต้องเลี้ยงดูลูกและเป็นผู้ปกครองครอบครัวเล็กๆของเธอและลูกเอง

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จากตัวอย่างที่กล่าวมา ทำให้เห็นว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำได้ไม่ต่างจากผู้เป็นสามี ซึ่งในสภาวะที่คับขันหรือวิกฤตเกิดขึ้นผู้เป็นภรรยาสามารถเป็นผู้ดูแลแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตัวเอง หรืออาจหมายถึงการบริหารจัดการทุกๆ เรื่องภายในครอบครัวด้วย

๑.๑.๓ ภรรยาที่บทบาทในการประสานความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาต่างๆ

ภรรยาที่บทบาทในการประสานความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาต่างๆ อาจมีปรากฏไม่มากนักแต่ที่ปรากฏออกมานั้น ถือว่าเป็นอีกบทบาทที่มีความสำคัญ ที่อาจมองข้ามไป ซึ่งภรรยาที่บทบาทในการประสานความขัดแย้งและแก้ไขปัญหาต่างๆ นั้น เป็นบทบาทในพื้นที่ส่วนตัวก็คือ การเป็นเพื่อนคู่คิด เป็นตัวช่วยในการตัดสินใจ แบ่งปันความสุขและแบ่งปันความทุกข์ซึ่งกันละกัน ซึ่งจะกล่าวถึง รูปแบบการแก้ปัญหาของผู้หญิง ก็คือ เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างสามีกับบุคคลอื่น ผู้เป็นภรรยาต้องมีหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ให้กลับมาดีหรือไม่บานปลายไปมากกว่าเดิม เช่นกรณีของ รัตนา สำหรับ เทวี แก้ปัญหาความขัดแย้งทางความคิดของประธานาธิบดีซูการ์โนกับนายพลซูฮาโต โดยการทำตัวสนิทสนมกับเขาและภรรยาของเขาด้วยการเชิญมาที่วิเศษยามะ ยาโซะ บ้านของเธอ และยังสืบจนทราบว่านายพลซูฮาโตชื่นชอบกีฬาเทนนิส เธอจึงฝึกเล่นจนสามารถออกรอบกับเขาได้ ซึ่งเธอให้เหตุผลว่า การที่เธอทำเช่นนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มคะแนนให้สามีของเธอ

“ความพยายามเอาใจนายพลซูฮาร์โต ของรัตนา สำหรับ เทวี ยังไม่หมดเพียงแค่นี้ เธอสืบทราบมาว่า นายทหารคนนี้ชื่นชอบการเล่นกอล์ฟมาก ทั้งๆที่เธอไม่เคยเล่นกีฬาประเภทนี้และไม่เคยสนใจมาก่อนเลย แต่เธอตัดสินใจหัดเล่นกอล์ฟ จนสามารถออกรอบกับนายพลซูฮาร์โตได้” (วรารุช, ม.ป.ป. : ๑๑๓-๑๑๔)

“รัตนา สำหรับ เทวี มักประกาศอย่างภาคภูมิใจเสมอมาว่า หน้าที่ของตัวเธอนั้น มิได้ทำหน้าที่ของภรรยาแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นเหมือนเงาของเขา เป็นเลขานุการ ผู้รู้ใจ เพื่อนและคนที่เขาไว้วางใจ” (วรารุช, ม.ป.ป. : ๑๑๓-๑๑๔)

จากตัวอย่างที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้เห็นว่าลักษณะของบทบาทผู้เป็นภรยานั้นมีความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงไปตามของบริบททางสังคม ซึ่งไม่อาจมองว่าบทบาทของผู้หญิงมีลักษณะที่ตายตัวหรือเป็นแบบฉบับได้ เพราะบทบาทนั้นจะขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม ซึ่งจะเห็นว่า บทบาทผู้เป็นภรรยาปรับเปลี่ยนบทบาทไปได้อย่างดี แม้ในช่วงที่เป็นวิกฤตของสังคมหรือวิกฤตของชีวิต ผู้เป็นภรรยาสามารถขึ้นมาเป็นผู้นำครอบครัวได้ ทั้งยังเป็นผู้สมานรอยร้าวของความสัมพันธ์ระหว่างสามีได้อีกด้วย แสดงให้เห็นว่าบทบาทของผู้หญิงในสถานภาพของภรรยาไม่ได้มีเพียงดูแลบ้านและปรนนิบัติสามีอย่างเช่นเดิม แต่กลับถูกเชื่อมโยงไปยังพื้นที่สาธารณะอย่างแยบยล

๑.๓ บทบาทของผู้หญิงกับสถานภาพความเป็นแม่

บทบาทของผู้หญิงในสถานภาพของความเป็นแม่ ถือประเด็นหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งบทบาทความเป็นแม่มีทั้งลักษณะของแม่ผู้ทุ่มเทความรัก ซึ่งโดยตามบทบาทของความเป็นแม่ในเรื่องบุหงาชากูระ จะมีลักษณะเหมือนกับแม่อยู่ในชนชั้นสามัญก็คือ ต้องมอบความรักความอบอุ่น ต้องอบรมเลี้ยงดูในด้านต่าง ๆ ปกป้องคุ้มครองลูกจากอันตรายต่าง ๆ จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นบทบาทโดยทั่วไปของแม่ในทุกชนชั้น เมื่อพิจารณาและจำกัต้องอยู่เฉพาะแม่ในชนชั้นผู้นำ ก็จะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิม คือมีความเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคม ดังนี้

๑.๓.๑ แม่กับการให้ความรักและหน้าที่เลี้ยงดูลูก

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

แม่กับบทบาทการให้ความรักและการเลี้ยงดูลูกนับเป็นหน้าที่ที่ผู้เป็นแม่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะป็นด้วยสัญชาตญาณหรือด้วยกฎเกณฑ์ทางสังคม ในเรื่องบุหงาซาถูกระได้แสดงให้เห็นบทบาทความเป็นแม่ในด้านนี้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพความรักและความห่วงใยที่มีต่อลูกได้อย่างชัดเจน

แม่ของนาโอโกะ เนโมโตะตกใจกรีดร้องที่ชาวต่างชาติหรือที่เรียกว่าจีไอ อุ่มนาโอโกะ เนโมโตะขึ้นรถไฟใต้ดิน ในขณะที่ครอบครัวของนาโอโกะ เนโมโตะ กำลังอพยพออกจากโตเกียวด้วยสัญชาตญาณความเป็นแม่ที่รักและห่วงใยลูกสาว ทำให้เข้าใจว่าชาวต่างชาติจะทำร้ายนาโอโกะ เนโมโตะ ดังข้อความที่ว่า

“รถไฟใต้ดินแน่นขนัดไปด้วยผู้โดยสาร แต่เมื่อมีนายทหารจีไอสามคนขึ้นมาในตู้โดยสาร บรรดาผู้โดยสารซึ่งเป็นชาวญี่ปุ่นผู้แทบไม่เคยเห็นชาวต่างชาติมาก่อน ต่างพากันถอยกรูดไปจนมีที่ว่าง จีไอคนหนึ่งอุมหน้อยนาโอโกะ เนโมโตะขึ้นไปบนตู้รถไฟ ท่ามกลางเสียงกรีดร้องของผู้เป็นมารดา”

(วราวุธ, ม.ป.ป. : ๒๐)

ดังตัวอย่างข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการทำบทบาทหน้าที่ของผู้เป็นแม่ได้อย่างดีและสมบูรณ์ ซึ่งเป็นการแสดงความเอาใจใส่ ความห่วงใย และความรักลูกได้อย่างชัดเจนและแสดงให้เห็นว่า บทบาทหน้าที่ของผู้เป็นแม่ไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใด บทบาทความเป็นแม่ที่ดีและสมบูรณ์ก็เป็นสิ่งที่ผู้เป็นแม่ทุกคนพึงมี

๑.๓.๒ แม่กับการมีบทบาททางสังคม

แม่กับการมีบทบาททางการสังคมเป็นอีกลักษณะหนึ่งของผู้เป็นแม่ที่ปรากฏในงานเขียน ซึ่งหากมองโดยทั่วไปอาจดูเหมือนไม่เกี่ยวข้องกัน ด้วยสังคมมีค่านิยมให้ผู้เป็นแม่ทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก แต่อย่างไรก็ตาม หากมองตามบริบททางสังคมและสถานภาพของผู้เป็นแม่เปลี่ยนไป ในลักษณะที่แม่มีตำแหน่งเป็นอดีตภรรยาของข้าราชการระดับสูง ทำให้เธอคิดว่าตนเองไม่สามารถใช้ชีวิตในการเป็นแม่บ้านแม่เรือนอยู่บ้านเลี้ยงดูลูก ชีวิตของเธอคือการออกสู่วัยสังคมนับที่รู้จักของทุกคน ดังข้อความที่ว่า

ทั้ง ๆ ที่มีลูกสาวตัวน้อยผู้ต้องการการดูแลจากแม่อย่างใกล้ชิด แต่การอยู่แต่บ้านเลี้ยงลูก ไม่ใช่การใช้ชีวิตตามรูปแบบที่รติดา สำหรับ เทวี ต้องการเธอมีคำอธิบาย

“ฉันยังสาวเกินกว่าจะเป็นแม่มา้ย ถ้าในตอนนั้นฉันมีอายุสัก ๕๐ ปี รูปแบบการใช้ชีวิตของฉันคงจะแตกต่างไปจากช่วงเวลานั้นอย่างแน่นอน ฉันคงจะใช้ชีวิตเยี่ยงแม่มา้ยผู้ไว้ทุกข์เพื่อสามีที่จากไป โดยไม่สนใจกับความสนุกสนานของโลกภายนอกเลย”

(วราวุธ, ม.ป.ป. : ๒๐๔)

จากตัวอย่าง ไม่เพียงสะท้อนให้เห็นความเป็นแม่และบทบาททางสังคม ที่จะต้องทำหน้าที่ในสังคมของวงการบันเทิง ทำงานเป็นที่ปรึกษาและประชาสัมพันธ์ให้กับบริษัทก่อสร้างทั้งในยุโรปละอเมริกาหลายแห่งแล้วยังสะท้อนให้เห็นบทบาทความเป็นแม่ที่เปลี่ยนแปลงไป เกิดจากภาระหน้าที่ที่มากขึ้นโดยการที่เธอมีหน้าที่ตาในสังคมมากขึ้น เริ่มเป็นดาวเด่นในสังคมวงการบันเทิง ทำให้บทบาทของแม่ตามแบบฉบับนั้นเปลี่ยนไป โดยการจ้างพี่เลี้ยงที่เป็นพยาบาลมาดูแลลูกสาว

๒. บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ

พื้นที่สาธารณะ คือ พื้นที่ทางการเมืองและสังคม (จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์, ๒๕๕๐ : ๑๓๙)

บทบาทของผู้หญิง โดยทั่วไปจะอยู่ในพื้นที่ส่วนตัวหรือพื้นที่ของครัวเรือน มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูลูก บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งในที่นี้คือบทบาททางการเมืองและสังคมที่มีให้เห็นอย่างจำกัด โดยเฉพาะบทบาททางการเมืองมักจะเป็นหน้าที่ของ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบาทของผู้หญิงที่ปรากฏใน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

หนังสืออัตชีวประวัติเรื่อง บุหงาซากุระ พบว่าตัวละครผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยเมื่อบริบททางสังคมเปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นการเกิดสงครามโลก การเปลี่ยนแปลงของระบบการปกครอง หรือการทำรัฐประหารของ นายพลชูฮาใต้ ซึ่งบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น เป็นการช่วยเปิดพื้นที่ทางสาธารณะให้กับผู้หญิง ส่งผลให้เห็นว่าผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและเศรษฐกิจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางตรงและทางอ้อม โดยมีบทบาททางการเมืองเช่น การเป็นประธานาธิบดีหญิง การเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองแก่สามี เป็นผู้ประสานความขัดแย้งทางการเมือง การสร้างสัมพันธไมตรี การเป็นกระบอกเสียงของสังคม เป็นต้น และมีบทบาททางด้านสังคม เช่น เป็นผู้ริเริ่มงานด้านสาธารณสุขและงานสงเคราะห์ เป็นต้น บทบาทของผู้หญิงทั้งด้านการเมืองและสังคมแสดงให้เห็นถึงการเข้าไปอยู่ในพื้นที่ของผู้ชาย ทั้งยังเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองยังเป็นการเพิ่มบทบาทให้กับผู้หญิง

ในบทนี้จะศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะในด้านการเมือง สังคม และเศรษฐกิจที่ปรากฏในเรื่อง บุหงาซากุระ โดยจะแบ่งเป็น ๒ ประเด็น ประเด็นแรก คือ สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในด้านการเมืองการปกครอง ซึ่งจะวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้หญิงในการเมืองจากเรื่องบุหงาซากุระ ประเด็นที่สอง คือ สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในด้านสังคม โดยจะวิเคราะห์บทบาทในงานด้านสังคม เช่น งานด้านสาธารณสุข และงานเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นดังนี้

๒.๑ สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงทางการเมืองในเรื่อง บุหงาซากุระ

สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงทางการเมือง ในอดีตไม่ปรากฏให้เห็นมากนัก โดยจะพบบทบาทของผู้หญิงที่อยู่ในพื้นที่ของครัวเรือนและครอบครัวเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในเรื่องบุหงาซากุระ จะปรากฏหลังจากที่ตัวละครผู้หญิงมีสถานภาพเป็นลูกและเป็นภรรยาของผู้นำประเทศ และเห็นชัดขึ้นเมื่อระบอบของการเมืองและการปกครองมีการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามแม้ผู้หญิงจะมีโอกาสหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองแต่บทบาทยังเป็นในลักษณะที่เปิดโอกาสและปิดกั้นไปในตัว ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นดังนี้

๒.๑.๑ ผู้หญิงกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ผู้หญิงจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นเมื่อสถานภาพของผู้หญิงนั้นอยู่ในสถานภาพที่ใกล้ชิดกับการเมือง เช่น การเป็นภรรยาหรือลูกของนักการเมือง ทำให้มีพื้นที่สำหรับการเมืองในระดับหนึ่ง ทำให้บุคคลผู้เป็นลูกหรือเป็นภรรยาได้ซึมซับหน้าที่ทางการเมืองไปอย่างไม่รู้ตัว และเป็นการเปิดโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น ซึ่งจะเห็นว่าบทบาทของผู้หญิงทางการเมืองมีทั้งแบบทางตรงและทางอ้อม จะเห็นได้ว่า มีนักการเมืองที่เป็นผู้หญิง ถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง และมีผู้หญิงที่มีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ประสานความขัดแย้งต่างๆ ถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอ้อม ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นดังนี้

๒.๑.๑.๑ บทบาทการเป็นนักการเมืองของผู้หญิง

ผู้หญิงกับการเป็นนักการเมืองถือเป็นเรื่องใหม่ในการเปิดโอกาสแก่ผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะเพื่อพัฒนาหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้แก่ประเทศ ดังนั้นทำให้บทบาทของผู้หญิงมีการเปลี่ยนแปลงให้มีความหมายที่กว้างขึ้น มากกว่าพื้นที่ในครัวเรือน การเข้าไปมีบทบาททางการเมืองเหมือนเป็นการปรับเปลี่ยนกรอบความคิดผู้ชายเป็นใหญ่ (ระบอบปิตาธิปไตย) ให้บางลง เช่น เมฆาวาตี ลูกสาวของประธานาธิบดีชูการ์โน เดินตามรอยพ่อ ด้วยการเป็นประธานาธิบดีหญิงคนแรกของอินโดนีเซีย (วราวุธ, ม.ป.ป : ๕๕)

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

๒.๑.๑.๒ บทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองของผู้หญิง

บทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองของผู้หญิงในสังคมของอินโดนีเซีย ถือเป็นบทบาทใหม่ที่เกิดขึ้น และเป็นบทบาทหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของบทบาทผู้หญิง ซึ่งเกิดจากเหตุการณ์ทางการเมือง ในนโยบายต่างๆ ของประเทศมหาอำนาจ เช่น การแบ่งฝักแบ่งฝ่ายของระบอบการปกครอง การสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศมหาอำนาจในสถานะที่เสี่ยงต่อการเกิดสงคราม เป็นต้น โดยบริบทต่างๆ ที่เปลี่ยนไป มีส่วนช่วยให้บทบาทของผู้หญิงมีการเปลี่ยนแปลง ฉะนั้น บทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองของผู้หญิง รวมไปถึงการเป็นนักการเมืองผู้หญิงข้างต้น เป็นผลมาจากบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

บทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองของผู้หญิงนั้นยังมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทความเป็นภรรยาด้วย ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นในเรื่องความเป็นภรรยาว่า ลักษณะของภรรยาสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบทเข้าไปมีบทบาทด้วยไม่มากนักน้อย ดังที่รัตนา สำหรับ เทวีกล่าวว่า “หน้าที่ของเธอนั้น มีทำหน้าที่ของภรรยาเพียงอย่างเดียว แต่ยังเป็นเหมือนเงา เป็นเลขานุการ ผู้รู้ใจ เพื่อนและคนที่เขาไว้วางใจ” (วรารุช, ม.ป.ป. : ๑๑๓-๑๑๔)

จากข้อความข้างต้นทำให้เห็นว่า ผู้หญิงมีความละเอียดอ่อนและรอบคอบต่อการตัดสินใจในเรื่องหนึ่งๆมากกว่าผู้ชาย ซึ่งจะช่วยให้การมองปัญหาในการตัดสินใจในเรื่องหนึ่งจะมีมุมมองที่หลากหลาย อาจช่วยให้เห็นผลของการตัดสินใจในทางหนึ่ง ส่งผลให้บทบาทการเป็นที่ปรึกษาทางการเมืองให้กับสามีของผู้หญิงนั้นเป็นเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน

๒.๒ สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงทางสังคม

บทบาทของผู้หญิงในเรื่อง บุหงาซากุระ ในทางสังคมมีหลายประการ เช่น บทบาททางด้านเศรษฐกิจหรือบทบาททางด้านสาธารณสุข บทบาทเหล่านี้ อาจเกิดขึ้นจากความคิดริเริ่มของรัตนา สำหรับ เทวี หรือการเข้าไปมีส่วนร่วม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้หญิงในการก้าวเข้าไปเป็นผู้นำ ผู้ริเริ่มหรือแม้กระทั่งผู้มีอิทธิพล ซึ่งจะวิเคราะห์ได้ดังนี้

๒.๒.๑ ผู้หญิงกับบทบาทด้านเศรษฐกิจ

ในงานทางด้านเศรษฐกิจที่ผ่านมา มักแสดงให้เห็นว่าเป็นพื้นที่ของผู้ชายในการเป็นผู้ ริเริ่ม ผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการ ตัดสินใจ ซึ่งในเรื่อง บุหงาซากุระ รัตนา สำหรับ เทวี มีสถานภาพเป็นภรรยาของประธานาธิบดีของอินโดนีเซีย และในสถานะที่อำนาจตัดสินใจเป็นของประธานาธิบดีซูการ์โน ทำให้รัตนา สำหรับ เทวี เป็นผู้ทรงอิทธิพลในระดับหนึ่งของนักธุรกิจที่ปรารถนามาลงทุนในประเทศอินโดนีเซีย ด้วยอิทธิพลของการเป็นภรรยาคนโปรด และด้วยที่เธอมีสัญชาติถึงแม้ว่าการชาติเป็นญี่ปุ่นมาก่อน ทำให้เธอเป็นแรงขับเคลื่อนทางธุรกิจที่สำคัญที่รัฐบาลญี่ปุ่นต้องหันกลับมาให้ความสำคัญกับเธอ เพราะอิทธิพลในการตัดสินใจของประธานาธิบดีซูการ์โนขึ้นอยู่กับเธอ

“ธุรกิจทุกประเภทของญี่ปุ่น จะเริ่มต้นไม่ได้ถ้าไม่ได้รับอนุญาตจากเธอ” (วรารุช, ม.ป.ป. : ๑๐๖)

๒.๒.๒ ผู้หญิงกับบทบาทการริเริ่มงานด้านสาธารณสุข

งานด้านสาธารณสุขในประเทศอินโดนีเซียที่ผ่านมา การบริการยังเข้าถึงยาก ทำให้รัตนา สำหรับ เทวี ตัดสินใจสร้างโรงพยาบาลในกรุงจาการ์ตา โดยการก่อตั้งมูลนิธิ เพื่อขอเงินสนับสนุนในการสร้างโรงพยาบาลจากบริษัทในญี่ปุ่น โดยไม่รบกวนงบประมาณของแผ่นดิน ถึงแม้ภายในบริษัทที่เรื่องจะกล่าวให้เห็นว่า การก่อตั้งมูลนิธิเพื่อสร้างโรงพยาบาล และเดินทางไปดูงาน ปรึกษางานทางการแพทย์ในยุโรป นั้นเป็นการสร้างงานบังหน้า เพื่อเป็นการเปิดตัวต่อสื่อมวลชนและสังคมในยุโรปมากกว่าก็ตาม อย่างไรก็ตามความฉลาดเฉลียวของ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2

วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

เธอ ทำให้เธอได้พัฒนางานด้านสาธารณสุขของประเทศให้ดียิ่งขึ้น และทำให้ตัวเธอเองได้รับการยอมรับมากยิ่งขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตาม การมีบทบาททางสังคมการเมืองของผู้หญิง เกิดจากการที่บริบททางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย เช่น ผู้หญิงก้าวเข้าไปมีส่วนร่วมกับการติดต่อการค้าระหว่างประเทศ การสร้างสัมพันธไมตรี ซึ่งบทบาทต่าง ๆ มีอิทธิพลจากการได้รับการศึกษาและการมีมุมมองต่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป จากประเด็นนี้แสดงให้เห็นว่าบทบาทของผู้หญิงถูกผูกติดอยู่กับบริบทของสังคมอย่างแยกไม่ออก

๓. ความเชื่อมโยงระหว่างบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ

บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะมักถูกแยกออกจากกัน ถูกมองว่าไม่มีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ดังนั้นบทบาทในพื้นที่ส่วนตัว อย่างเช่น การดูแลบ้าน การต้อนรับแขก และดูแลสามี จึงไม่มีผลต่อพื้นที่สาธารณะ ในทางกลับกันพื้นที่สาธารณะ เช่นการเมืองและสังคม ก็จะไม่ส่งผลต่อบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวเช่นกัน

เชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ ผู้วิจัยจะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้หญิงในสองพื้นที่ให้เข้าใจดังนี้

เมื่อกล่าวถึงบทบาทความเป็นภรรยา ส่วนใหญ่ก็จำกัดบทบาทของภรรยาให้อยู่ในพื้นที่ครัวเรือน ใน การบริหารจัดการภายในครอบครัว ดูแลบ้านให้สะอาด ดูแลความเป็นอยู่ของคนในบ้านให้อยู่ดีกินดี มีความสงบสุข (กนกวรรณ ระลึก, ๒๕๔๘ : ๓๖) ซึ่งงานในครัวเรือนเหล่านี้ถูกลดคุณค่าลง เพราะถูกมองว่าเป็นงานที่ไม่สร้างประโยชน์ในพื้นที่สาธารณะ เป็นงานของผู้หญิงที่ผู้หญิงสามารถทำได้

ในทางตรงกันข้ามพื้นที่ในครัวเรือนกลับกลายเป็นพื้นที่ที่มีแรงขับเคลื่อนของพื้นที่สาธารณะอยู่ จะเห็นได้จากการที่มีแขกของผู้เป็นสามีมาที่บ้าน ผู้เป็นภรรยาจะเป็นผู้ต้อนรับแขกให้มีความประทับใจ ซึ่งแขกของสามีที่หมายถึงนั้นอาจเป็นบุคคลที่ควรสร้างสัมพันธไมตรีไว้ เช่น การเชิญแขกทางการเมืองมาที่บ้าน เพื่อสร้างความสนิทสนม ซึ่งมีอิทธิพลต่อพื้นที่สาธารณะคือ เป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างสามีและแขกทางการเมือง หรือเป็นการผ산ร่อยรัวให้กับสามีนั่นเอง อย่างเช่น “รตินา สำหรับ เทวี ยิ่งคง มุ่งมั่นสานสัมพันธ์ไมตรีกับกองทัพของอินโดนีเซีย ต่อไปอย่างแข็งขัน รวมถึงการพยายามกระชับความสัมพันธ์กับเหล่าทูต ซึ่งประจำอยู่ในอินโดนีเซีย ด้วยการเชิญพวกเขามารับประทานอาหารที่ วิสซามะ ยาโซะ หรือมิฉะนั้น ไปร่วมทุกงานที่สถานทูตในกรุงจาร์กาตาจัดขึ้น และถ้าเธอสืบทราบมาว่าทูตคนไหนชอบสิ่งใดมากเป็นพิเศษ เช่น ชอบเล่นกีฬา แม้เธอจะเล่นไม่เป็นเธอจะพยายามชวนชายหัดเล่น เพื่อนจะได้ไปร่วมเล่นกับทูตคนนั้นได้” (วารุช, ม.ป.ป. : ๑๑๘-๑๑๙)

จากข้อความที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่า ผู้ชายถึงแม้จะเป็นผู้นำและเก่งแค่ไหน ก็ต้องอาศัยความคิดเห็นของผู้เป็นภรรยาหรือผู้หญิงด้วยเช่นกัน ด้วยคุณสมบัติของผู้หญิงที่มีความรอบคอบและละเอียดละอ่อนกว่าในหลายๆเรื่องทำให้ความคิดเห็นของเธอนั้นสามารถช่วยให้เห็นข้อดีและข้อเสียในอีกแง่มุมที่ผู้ชายอาจละเลยไป และข้อความข้างต้นทำให้เห็นบทบาทของผู้หญิงในสถานภาพของภรรยาที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะได้อย่างชัดเจน

การกระทำดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าบทบาทของภรรยามีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมนั้นๆ ด้วย ซึ่งจากข้อความยกมา ทำให้เห็นว่า การเชิญแขกมารับประทานอาหารที่บ้านนั้น เธอต้องสร้างความประทับใจและสร้างความสนิทสนมให้กับเธอและสามีได้ ฉะนั้นผู้เป็นภรรยาจะต้องไตร่ตรองแล้วว่า ในการรับประทานอาหารครั้งหนึ่งนั้นจะต้องรับรองด้วยอาหารประเภทใด ต้องสร้างบรรยากาศอย่างไรให้เป็นไปตาม

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จุดประสงค์ที่วางไว้ และยังคงแสดงให้เห็นอีกว่า พื้นที่ส่วนตัวนั้นอาจมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพื้นที่สาธารณะหรือพื้นที่ทางการเมืองได้อย่างแยบยล

อภิปรายผล

ในการศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วน ตัวก็คือบทบาทในพื้นที่ของครัวเรือน ในการเป็นแม่และการเป็นภรรยาในการบริหารจัดการงาน งานในบ้านและครัวเรือน รวมถึงการดูแลสมาชิกในบ้าน

พื้นที่สาธารณะก็คือพื้นที่ทางการเมืองและสังคมผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเป็นที่ปรึกษาหรือการเข้าไปเป็นตัวแปรทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

ในหนังสืออัตชีวประวัติเรื่อง บุหงาซากุระ พบว่า บทบาทของผู้หญิงทั้งในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะนั้นไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ซึ่งมีปัจจัยมาจากบริบททางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้หญิงเริ่มมีบทบาทในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น แต่อย่างไรก็ดี การเปิดโอกาสผู้หญิงเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะมากขึ้น แต่อำนาจในการตัดสินใจยังคงเป็นสิทธิ์ของผู้ชายเช่นเดิม ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะในอีกตัวอย่างหนึ่งเท่านั้น หากมีผู้สนใจงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของผู้หญิงในวรรณกรรมเรื่องเล่าอื่นๆ ก็จะเป็นการเปิดมุมมองของบทบาทของผู้หญิงให้กว้างขึ้นได้

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะผ่านหนังสืออัตชีวประวัติเรื่อง บุหงาซากุระสำเร็จได้ เนื่องจากบุคคลหลายท่านได้กรุณาช่วยเหลือให้ข้อมูลเสนอแนะ คำปรึกษาแนะนำความคิดเห็น และกำลังใจ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์วรุณญา อัจฉริยะบดี ที่ได้ให้คำชี้แนะและตรวจสอบรายงานการวิจัยทุกขั้นตอนและขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปณิธาน บรรณาธรรม ที่ได้คำปรึกษาแนะนำในการทำวิจัยให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านของสาขาวิชาภาษาไทย ที่ได้ถ่ายทอดและสร้างความรู้ให้แก่ผู้ศึกษาและขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นที่ได้ให้ความช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ในการหาข้อมูลและแสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ต่องานวิจัย

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และขอขอบคุณพี่และน้องที่ได้ช่วยส่งเสริม สนับสนุน กระตุ้นเตือน และเป็นกำลังใจตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ ระลึก. (๒๕๔๙). **ภาพลักษณ์ผู้หญิงและความสัมพันธ์หญิงชาย : กรณีศึกษาผ่านวรรณกรรมเรื่องบ้านทรายทอง**. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติของนักศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 2
วันที่ 19 มกราคม 2562

ณ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์. (๒๕๔๗). สตรีราชสำนักไทใหญ่ในเรื่องเล่าของนักเขียนร่วมสมัย:การศึกษา
บทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์. (๒๕๕๐). บทบาทสตรีในเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต:ความเชื่อมโยงของพื้นที่
ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ. วารสารมนุษยศาสตร์. ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๒ น. ๘๕-๙๗.

วรารุธ. (ม.ป.ป.). บุหงาซากุระ. กรุงเทพฯ : บริษัท สันสกฤต จำกัด.